

אברהם

ויקראו לפניו אברהם (בראשית מא, מג)
"זה יוסף שהיה לך בחימה" (ר"ט)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת קרח (שלה בחו"ל) תשפ"ג • שנה ג' - גליון קכ"ח • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

גליוני הש"ס

נזיר מב.

ויקראו על משה ועל אהרן וגו' כי כל העדה כלם קדשים וגו' (טז, טז).

'כל העדה כולם קדושים' - לא רובו ככולו

בגמרא נזיר (מב.), רובו ככולו. ועיין ספר בניין אריאל על התורה ריש פרשתינו (ד"ה כל) [וז"ל: כל המפרשים נתנו לב, מה ראה רש"י וכן רבותינו ז"ל במדרש (במד"ר יח, ו) דנקטי להך מילתא, ומאי קשיא להו אפשטיה דקרא. והנראה לע"ד על פי מה שכתב בטורי זהב אורח חיים (סימן תקפב ס"א), שבעל ה**לבושים** (שם סעיף ה) כתב בתפלה (דראש השנה) 'מלוח על כל העולם כלו בכבודך', שראוי למחוק תיבת 'כלו', שהרי כבר אמרו מלוח על 'כל העולם'. ותיריך הט"ז לקיים הנוסחא, דאשכחן לפעמים 'רובו ככולו' (נזיר שם; הוריות ג), הלכך לא סגי בתיבת 'כל', שיש לפרשו על רוב, משום הכי חוזרין וכופלין תיבת 'כלו', דמשמע בדיוק שלא נעדר אחד, עד כאן דברי.

ובמקרא זה יש להקשות כיצא בזה, שאמרו 'כל העדה כלם קדושים', כיון שאמרו 'כל העדה', למה לי 'כלם'. וצריך לומר כסברת הט"ז, דאי 'מכל העדה' לא הוה משמע אלא רובן, לכך אמרו 'כלם קדושים', לא חסר מהם אפילו אחד. ועל זה קשה, מנא ידעי שלא נמצא בכל עדת ישראל אפילו אחד אשר אינו קדוש, לכך פירש רש"י - מדברי רבותינו ז"ל - ד'כלם קדושים' היינו ששמעו בסיני 'אנכי' ולא 'יהיה לך', ואתון הדברות בודאי כל ישראל שמעו ואחד מהם לא נעדר, כמו שמפורש במדרשות (עיין ילקוט שמעוני פרשת יתרו רמז רס), שאם היה חסר מכלל ישראל אפילו אחד לא היו כדאי לקבל את התורה ובענין זה ודאי כולם הוו קדושים, כן נראה לי נכון].

גליוני הש"ס

שבת פט.

ויקח אהרן כאשר דבר משה וגו' ויתן את הקטרת ויכפר על העם (יז, יז).

בזמן המקדש - הכהן גדול היה מקטיר קטורת לעצור מגיפה

איתא בגמרא שבת (פט.), אף מלאך המות מסר לו (למשה רבינו) דבר, שנאמר 'ויתן את הקטרת' וגו'. בספר **בית אלקיים** להמב"ט שער התפלה (פרק טז ד"ה ואפשר) כתב וז"ל: ואפשר כי בזמן המקדש כשהיה הווה עניין המגפה, שהיה כהן גדול מקטיר קטורת לכפר על בני ישראל, לבד קטורת בקר וערב, ולא היתה ביאה ריקנית (עיין מנחות כז, ב); אלא לצורך עדת בני ישראל, עכ"ל, והוא חידוש גדול.

בית האוצר

מערבת א כלל קסז

ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם וגו' עבדת מתנה אתן את כהנתכם (יח, יח).

אכילת תרומה באשה ועבד - היתר או מצוה

אכילת תרומה - דהוא מצוה וכנודע (עיין פסחים עב; יומא עד.), יש להסתפק אם הוא רק בכהן, מה שאין כן עבד כהן או זרה אשת כהן האוכלים תרומה, אין אכילתם מצוה, רק שהותר להם לאכול תרומה מפאת היותם קניינו של כהן, או דילמא גם אכילה דידהו מצוה, ולא שנא.

והנה מש"ס פסחים (שם) מוכח לכאורה, דגם אכילת עבד ואשת כהן מצוה, ועוד יותר דקרוי עבודה. עיין שם דאמר, דהא דתנן בתרומות (פ"ה מ"א), היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה וכן חלוצה, רבי אליעזר מחייב קרן וחומש, ורבי יהושע פוטר, דהיינו טעמא דרבי יהושע, משום דאכילת תרומה איקרי 'עבודה', ועבודה - רחמנא אכשר כו'.

והנה במשנה תרומות שם נשנה גם כן, האשה שהיתה אוכלת בתרומה, ובאו ואמרו לה מת בעלך או גרשך, וכן העבד שהיה אוכל בתרומה, ובאו ואמרו לו מת רבך או מוכרך לישראל כו', או עשאך בן חורין כו', עיין שם היטב דאכלהו קתני שם רבי אליעזר מחייב קרן וחומש, ורבי יהושע פוטר. ואם כן מבואר, דגם אכילת תרומה דעבד ואשת כהן קרויה 'עבודה', מדפטר רבי יהושע וכמובן. וקל וחומר דחשוב מצוה, דאילו לא היה נחשב מעשה מצוה - רק מעשה של רשות בעלמא, איך אפשר שיוחשב עבודה, וזה פשוט.

ואולם בספר **צל"ח** ריש ברכות (ב. ד"ה משעה), ראייתו שכתב אמתניתין (שם) ד'מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן' כו', עיין שם שכתב וז"ל: ואף שאסור לאכול משהגיע זמן קריאת שמע, אולי הכהנים מותרים לאכול תרומתן אז אפילו בזמן קריאת שמע, כיון שאכילת תרומה מצוה היא כעבודת עבודה במקדש כו', ועוד שם (ד"ה שהכהנים) כתב וז"ל: לכאורה יש לדקדק, למה הוצרך לומר 'הכהנים', ודי באומרו 'משעה שנכנסין לאכול בתרומה', ופשיטא דכהנים נינהו, דזר אסור בתרומה (ראה ויקרא כב, י; סנהדרין פג.). עיין שם שתיריך לפי מה שכתב, דכהנים מותרים באכילת תרומה אף בהגיע זמן קריאת שמע, לפי שהיא מצוה וחשובה כעבודה שבמקדש, ועל כן לכך תני 'כהנים' דמשמע זכרים כו', דנשים וודאי אסורים, ודווקא כהנים זכרים מותרים, ד'עבודת מתנה אתן את כהנתכם' - דמיניה ילפינן בפסחים (שם) דחשוב כעבודה - בכהנים כתיב ולא בנשים, עכ"ל ז"ל.

אתון דאורייתא

כלל א

זה יהיה לך מקדש קדשים וגו' כל קרבנם לך למנחתם ולכל חטאתם (יח, טז).

בילפותא להתיר חטאת העוף לכהן

אמרינן ביומא (סד.) בשעיר המשתלח, דדחייתו לצוק זו היא שחיטתו, ואם שחטו אמו בו ביום אזי אסור לדחותו לצוק, דהוי כשוחט אותו ואת בנו ביום אחד (ראה ויקרא כב, כח). ועיין בזבחים (עב.), דאמרינן גם כן בעגלה ערופה דעריפתה זו היא שחיטתה (ראה תוספות יומא שם ד"ה דחייתו). ועיין עוד בחולין (יז.), דנחירה במדבר זו היא שחיטתו. ועוד שם (כז.), דלמאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, נחירתו זו היא שחיטתו. ולפי זה יש לומר בפשיטות, דהוא הדין בעוף קדשים בפנים, מליקתו זו היא שחיטתו.

ולכאורה קשה על זה מש"ס יבמות (לב.), דפליגי התם רבי חייה ובר קפרא בזר שאכל מליקה - אי חייב אחת או שתיים, ומטעמא דאין איסור חל על איסור הוא דפליגי - עיין שם (גב.), אבל כולי עלמא מודי דמליקה לזר יש בה איסור משום נבילה, ואם כן מוכח דמליקה לא חשיב שחיטה. ויש לומר, דלגבי הכהן הוא דחשיבא מליקה - שחיטה, אבל לא לגבי זר.

ועיין עוד בזבחים (מד.), דמצריך הש"ס קרא מיוחד ד'לכל חטאתם' להתיר חטאת העוף לכהנים, דסלקא דעתך אמינא נבילה היא, עכ"ל הגמרא. ואי איתא, מדוע סלקא דעתך אמינא לומר כן, הא לגבי כהן מליקתו היא שחיטתו ואיננה נבילה כלל. ויש לומר, דרק אחרי דכתיב קרא ד'לכל חטאתם' להתיר חטאת העוף לכהנים, הוא דאמרינן דטעמא דקרא משום דמליקתו היא שחיטתו לגבי כהנים, מה שאין כן לולי קרא הנ"ל לא הייתי אומר כלל כן, ושפיר היה אסור להם משום נבילה.

אולם עדיין צריך עיון, דכיון דלזר לא חשיבא מליקה שחיטה וכו"ל, אם כן חידוש הוא חדתית רחמנא לגבי כהנים להחשיב המליקה לשחיטה אצלם, אם כן מנא לן באמת למידרש טעמא דקרא הכי, דילמא באמת אין כוונת התורה כלל להחשיב המליקה לשחיטה אצלם, ומליקה היא נבילה באמת גם להם, אלא שגזירת הכתוב הוא שנבילה זאת מותרת להם, וזהו ענין החידוש שחידשה תורה אצלם.

ד) ובהמשך דבריו האריך עוד בזה מסוגית הגמרא גיטין יב, ראה שם.
ה) **באתון דאורייתא** שם פיסקא מח ואילך האריך בראיות לענין מליקתו זו היא שחיטתו, וכאן הובא השייך לפרשתינו.

ג) **המשך לשונו**: "דאף דפטורים מקריאת שמע (ברכות כ), חייבים בתפלה (שם כ), והרי בהגיע הזמן - גם משום תפלה אסור לאכול כו' (עיין שלח עירן או"ח סימן רלה סעיף ב), ועוד דעל כל פנים חייבים בזכירת יציאת מצרים כו' (עיין מגן אברהם סימן ע"ק א)".

א) עיין רא"ם ד"ה כלם; גור אריה אות יב.
ב) וכן כתבו **במור וקציעה** סימן תקפב ד"ה כתב בט"ז - בקצרה, ובמהרי"ל **דיסקין** ריש פרשת דברים ד"ה אלה.

ואם יש שם מחלוקת, וודאי כבר הגיע הדבר לידי חזק הנצחון. לכן נא שני הצדדים יעזבו ענין הנצחון, וישכחו מה עבר עד עכשיו גם שנאתם גם קנאתם... והעושה שלום במרומיו ישים ביניכם שלום"

דעת רבינו ז"ע במחלוקת שפרצה בעיר סקערניעוויטץ אם יכולים בני התורה שהם מיעוט הקהל למנוע משו"ב לשמש גם כחזן

מתוך: שו"ת בן פורת ח"ב סימן ז ~

זה בימי הימים טובים וימים נוראים, אשר אז יש לו סוד רב בזה לעצמו ועם משורריו לחבר ולסדר הנגינה, והרי ישחוט גם אז, ובודאי עסק הש"צ הוא אז חציצה גדולה אל עסק השחיטה. ובר"ן חולין פרק אלו טריפות (טו: מדפי הרי"ף ד"ה אמר רבי יוחנן) בשם התוספתא (בבא מציעא פ"ד ה"ז), המושיב את אחריים בחנות למחצית שכן, אם היה אומן לא יעסוק באומנותו, שאין עינו בחנות בשעה שעוסק באומנותו. ואף זה, בצדק אומרים המיעוט שאין רעיונו פנוי וכראוי לשחיטה בזמן שמוטל עליו סידור הנגונים.

החפצים בשו"ב משום שהוא ש"ץ יש להם נגיעה ואין דעתם מצטרפת

וגם מה שכתב הרב מקינצק, כי אותם שרוצים בו מפאת שנהנים מנגונו, אין דעתם מצטרפת בענין קבלת שו"ב, כי מה לי שחוד ממון או הנאה? - זו פשוט שכן הוא. וגם לשון המהרש"א בסוטה שם: אבל ראיתי גדול הסיבה בזה, שהבעלי בתים הם הם הממנים ומבררים להם ראש כפי רצונם, לפי הנאת כל אחד מהם, וביותר בממון כו'. עכ"ל. הרי דגינה גם הקבלה עבור שאר הנאות, שהקבלה צריכה להיות חפשית בלי שום צד הנאה ונגיעה, ואז היא בצדק ואמונה, ומקבלה את הראוי באמת, ולא כאשר מקבלין עבור איזה הנאה שתהיה.

ובסיפרי דברים (פיסקא ז' ד"ה לא), 'לא תכירו פנים במשפט' (דברים א, יז) - זה הממונה להושיב דינים, שמא תאמר איש פלוני נאה - אושיבנו דיין, איש פלוני גבור כו', איש פלוני קרובי כו', איש פלוני הלוני ממון אושיבנו דיין כו'. ובודאי אין הכוונה בידוע שאין ראוי להיות דיין, רק רוצה למנותו עבור הנוי כו', דהא פשיטא הוא, ואין צריך קרא לזה, רק הכוונה, דאם יש לו צד נגיעה זאת של נוי שחפץ באיש נאה ונהנה מזה וכדומה, אין דעתו מוכרעת בקבלה, דהנאה זאת תעורר עיניו לדמות שיועד הדינים וראוי להיות דיין, אף שבאמת אין יודע ואין ראוי לזה, והנאת שמיעת קול נאה וודאי דהוא על כל פנים כהנאת איש פלוני נאה.

שו"ב צריך להיות ירא שמים ביותר - ולא שייך בש"ץ

וכן מה שכתב הרב מקינצק, כי השצי"ם בעוניו הצד השוה שבהן עושים שלא על פי דין - שכופלים תיבות ומאמרים בתפלת י"ח (עיין מהר"ם שיק סימן לא), ושוהים כ"י לגמור את כולה (ראה שלחן ערוך או"ח סימן קד סוף ה'). וודאי הצדק אִתּו בזה, ושייך רק כפילות במי שמפאת שפִּכּו תחנונים מעומק הלב - אומר וחוהו ואומר, וכתוספות ברכות (לד. ד"ה אמר) דאומר 'מודים מודים' (ראה שם לג.) ביחיד תחנונים הם, וגם זה רק ביחיד, וגם בזה צריך עיון קצת מש"ס סוכה (גג.). ועל כל פנים בציבור, גם דרך תחנונים - לא מצינו היתיר לכפול דברים בתפלה. ומה שכתבו שם בתוספות ברכות מלשון הירושלמי (שם פ"ה ה"א), דהא דתימא בציבור, וודאי ש"צ הוא בכלל ציבור. וכל זה על כל פנים דרך תחנונים, אבל השצי"ם עתה בעוניו שכופלים דברים להראות יופי נגונם ולהתנאות בקולם, זה וודאי דיבור יתר לגמרי, והוא הפסק גמור בתפלה.

ובלא זה, הרי אמרו בברכות (לא), המתפלל צריך שיכוין את לבו לשמים, ועל כל פנים ב'אבות' יש לו לקיים זה - עיין ברכות (לד.), ואילו השצי"ם בשאט נפש מסירים כוונת דעתם לגמרי מענין התפלה ובקשת תחנונים, רק כל כוונתם ומחשבתם בתפלה שיעלה בידו וביד משורריו הניגון יפה, ועושים מהתפלה הנקראת 'רחמי' ותחנונים' לשון חכמים (שם פ"ה כ"ה), וצריכה להיות כבובד ראש והכנה (ראה שם לז.), והנה הם עושים כמנה בעונותינו הרבים כמו 'קאנצערט', והרבים שומעים ואין בידם למחות בעונותינו הרבים, אבל שיהיה איש כזה גם שו"ב שהוא צריך להיות ירא שמים ביותר, וודאי הדין אם אלו שאין רוצים בכך - אף שהם מיעוט.

[המשך התשובה - בגליון הבא בעז"ה]

בפעם השני 'אדושעם', מכל מקום האומר כן בשמונה עשרה הוא הפסק, ואפילו אם כופל תיבה אחת שני פעמים הוא הפסק... וגם כמה פעמים הוא שהיה בניגונים עד כדי לגמור את כולה, ובהוה הדין דחושו לראש אף בלא הפסק דיבור - רק בשתיקה...'

ו) דאימא במשנה שם נא, רבי יהודה אומר, היו שונים ואומרים אנו ליה-ו ליה-ו עיננו. ופרץ בגמרא, איני, והאמר רבי זירא, כל האומר שמע שמע כאילו אמר מודים מודים. חזינן דגם כל יחיד ויחיד אסור לומר 'מודים מודים'. וראה המשך דברי רבינו שם.

ז) המשך לשונו: 'ועיין ברכות (לז), בציבור שנו, עיין שם ברש"י ד"ה (בבא) בשם ה"ב' (הכלות ברכות פרק ד עמוד נ"ד רבי חיאי), דכוונת תיבת 'בציבור' דווקא על ש"צ.

כאשר שמענו וגדל צעקת העיר סקערניוויץ כי רבה, וגדל אש המחלוקה שיצא שמה והבערה ללהב יצאה, אשר קמו אנשים ויתאוו תאוה לשאול להם שו"ב שיהיה גם בעל תפלה, ועשו עבור זה מעשים אשר לא יעשו, לחלל השם ולבזות את הקודש והתורה ולומדיה. לזאת אמרנו לגדור הפרץ הגדול הזה, לבל ילמדו בשארי מקומות אחינו בני ישראל לבזות את הקודש ולחלל שם שמים כמותם, לכן למען שלא יצא זממם לפועל אשר זממו לעשות ולא יהנו מעשיהם, מצאנו לעמוד בפרץ ולמגדר מילתא, אשר אם יקרב שו"ב והוא בעל תפלה לשחוט בעיר סקערניוויץ והגליל, תהיה שחיטתו פסולה כנבילה וטרפה, וזאת נעשה עד עשר שנים מיום דלמטה, וכל זה נעשה שיהיה ברשות הממשלה יר"ה.

ועל זה באנו על החתום יום ג' לסדר למשמרת לדורותיכם, ח' לחודש שבט עת"ר לפ"ק.

וגם זה היה ללא הועיל ולא שתו לבם גם לזאת, ועדיין עומדים על דעתם, והשו"ב הנ"ל אשר נאסר עומד במרדו ושחוט, והם אוכלים משחיטתו ואינם חוששים מאומה. לזאת אמרנו עד מתי תאכל האש, אולי נמצא דרך לעשות שלום, ואמרנו אל מי נפנה עוד אם לא אל כבוד הגאון נ"י, כי למי חמדת ישראל, הלא אל כתי"ה עיני ישראל נשואות בדבר הלכה, לברר וללבן כיד ד' הטובה עליו, וישיב לנו דברים ברורים עד שאלתנו כדת מה לעשות, אם הדין עם אותם שקבלו את השו"ב בלי רצונינו, ולא נוכל לעכב בדבר, או אם על פי דת תורתנו הקדושה נוכל לעכב ולמחות, אזי אם אהנו מוחים והוא איננו שומע לקולנו, מה דינו, אם מותר לאכול משחיטתו לא, ובפרט שאין אנו רוצים לקפח פרוסתו, כי יוכל להיות ש"ץ לבדו ויקבל שכרו משלם. על כל הנ"ל מבקשים אהנו את כתי"ה שירוינו מורינו כדת מה לעשות, ועיני רוב אנשי העיר נשואות לתשובתו הרמה, וירבה השלום ושכרו יהיה מוכפל שמים."

תשובתו של החלקת יואב' (מיום ה' צ"ח, ח' ניסן תרע"א) נדפסה בשו"ת 'חלקת יואב' (חלק ב סימן ט), ובדבריו הוא מצדד ומצדיק את כל אשר עשו המתנגדים למינוי השו"ב והש"ץ יחד, ואחריו בא רבינו בתשובתו ומתייחס לדבריו של החלקת יואב' ומוסיף מדיליה ראות והארות בענינים.

בהמשך המאמר, הבאנו בהערות את לשונו של החלקת יואב', במקומות שרבינו מתייחס לדבריו.

הגמרא בסוטה שם, רבי אבהו אימנו רבנן עליה למימניה ברישא, [וכוה יש גם בבבא בתרא (ג:)], אימנו רבנן לאותביה לרב אחא מדיפתי ברישא. ועיין קידושין (עו:), דרב יוסף היה המכריע מאן ליעביד שררותא דמתא].

ובוודאי דקבלת שו"ב ענינו בזה קבלת רב, כי כל ענין השו"ב - שידע הדינים ויהיה ירא שמים, והמבינות על זה וודאי הוא רק לבני תורה ויראים ולא לפשוטי עם.

שו"ב שהוא ש"ץ אינו פנוי ללמוד אומנותו

וגם מה שכתב הרב מקינצק כי להיות שו"ב וש"ץ יחד, בזה יש כח למיעוט למחות, אפילו היו רק מיעוט מהבני תורה, מכמה טעמים שכתב בזה, כולם נכוחים.

כי הטעם הראשון שכתב, כי השו"ב צריך ללמוד בעת הפנאי דיני שו"ב, ואילו הש"ץ צריך לעסוק בחיבור וסידור הנגונים ורעיונותיו טרודים בזה. הנה ביותר יש לחוש על

עליהם בספרי שוב"ם, ואם הוא ש"ץ גם כן הרי צריך לעסוק בניגונים, ועונת אומנת השו"ב נתמעט, אשר כל החושים של השו"ב צריך להיות רק באומנותו, שהם דברים התלויים בשערה ובוהו...'

ז) ועוד, הרי מבואר בתשובות מהר"ט סימן ס"ט ח"ל: שכל שאין יד כולם שוה, אין מצטרפין לרוב, עכ"ל, ממילא בש"ץ, אותן אנשים שרוצים בש"ץ לשמעת ממוני נגונים, אין דעתם מצטרף לרוב כלל, כי מה לי שחוד או הנאה זו...'

ה) ובר מן דין אומר לכם, כי כל התפלות של ש"ץ ומשוררים ו"אכ"ר' (מקהלה) - כל התפלות הוא שלא על פי דין ולא על פי הלכה מכמה טעמים, שדרכם לומר שהם שני פעמים, ואף שאומרים

בשנת עת"ר פרצה מחלוקת קשה בעיר סקערניעוויטץ, כאשר אנשי העיר ביקשו למנות אדם אחד, שישמש גם כשוחט ובודק וגם כחזן דמתא. ציבור בני התורה והיראים בעיר התנגדו נמרצת לצעד זה וטענו שאין לתת את שני התפקידים לאדם אחד, מטעמים שונים, ואף שהיו המתנגדים מיעוט הקהל - דרשו לעצור ולבלט את המינוי. בראותם שאין שומעים להם, הגדילו לעשות ואסרו - בהסכמת ובהוראת רבנים - את שחיטתו של השוחט, והודיעו כי אם ירצה לשמש כחזן בלבד, יניחא, אבל אל לו לשלוח יד בשחיטה כלה בעיר זו.

אש המחלוקת אברה בעיר במשך כמה שנים, ובין היתר פנו אנשי העיר אל שנים מגדולי הדור, תחילה אל הגאון רבי יואב יהושע וויינגארטן זצ"ל אבד"ק קינצק ובעל 'חלקת יואב', ואחר כך אל רבינו הגה"ק רבי יוסף נעגלי ז"ע, ששימש באותם ימים כראב"ד דק"ק קראקא, כאשר כותב השאלה הוא בנו של רב העיר הרה"ק רבי שמעון מסקערניעוויטץ זצ"ל, ה"ה הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל זצ"ל, אשר לימים מילא את מקום אביו כאדמו"ר ואבד"ק סקערניעוויטץ.

על הרקע למחלוקת זו, אפשר ללמוד מתוך מכתב השאלה שהגיע אל החלקת יואב' זצ"ל, בו הם מתארים את כל אשר נעשה בעיר בענין זה, וזו לשונם:

"אחדשה"ט כמשפט ליראי ד' וחושבי שמו. מבקשים אהנו אנשי עיר הנ"ל את כבוד הדרת אגונו לבוא אל עין המשפט ולחוט דעתו הזכה, נידון השעוריה אשר נהיית בפה, ובטו הגיע לאוני כבתי"ה את גדול המהפכה שבכאן בעסק שו"ב וש"ץ אשר הביאו לפה איזו אנשים מאנשי עירנו שלא ברצון כל אנשי העיר, ואש המחלוקת התלקחה עד שפך דם, ועוד כהנה וכהנה, אשר לשמע אוון תדאב כל לב.

ואז נתאספו אסיפה גדולה של רבנים מופלגים, ד' עליהם יחיה, ונתייעצו איך להשקיע השריבה ולהשקיע אש המחלוקת, ולא מצאו דרך אחרת, רק קיימו וקבלו וחתמו כתב איסור אשר בו אסרו את שחיטת השו"ב וש"ץ הנ"ל כנבילה וטרפה, כאשר עיני כבוד הגאון נ"י יראו את גוף הכתב של הרבנים י"ב, כדי לגדור פרצות ישראל אשר פרצו לבזות ולחלל שם שמים.

העתקה אות באות מהמכתב איסור הרבנים: בשם ד' עושה שמים וארץ.

ב"ה יום ראשון נשוא מ"ה למנין בני ישראל תרע"א לפ"ק קראקא.

כבוד הרב המאור הגדול החסיד וירא שלשלת היוחסין כש"ת מו"ה מנחם מענדיל שליט"א קאליש בק"ק סקערניעוויטץ מדינת רוסיה פולין.

במינוי רב ושו"ב - צריך שבני התורה יהיו הממנים

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הרמה, הנני בזה לבקשת כבוד תורתו אשר ביקש ממני להשיבו דבר מינוי שו"ב, אשר נהייתה מחלוקת בזה בעירכם, כי רוצים בשו"ב אשר לו שתי האומנויות ביחד - שו"ב וש"צ, ומוחים בזה בני תורה ויראים. ושלה לי כבוד תורתו מכתב הגאון אבד"ק קינצק במדינתכם, אשר כתב כי הדין עם המוחים בזה - אף אם המה מיעוט העיר. והביא דברי המהרש"א חידושי אגדות סוטה (פ. ד"ה ותו), דבקבלת רב - ראוי שיהיו המקבלים רק הבני תורה שבעיר, ולא הבעלי בתים, וכלשון

א) בנו בכורו וממלא מקומו של הרה"ק רבי שמעון מסקערניעוויטץ זצ"ל, בנו השלישי של הרה"ק רבי מנחם מענדל מוואראק ז"ע. נפטר כשנתיים לאחר הסתלקות אביו, ביום ח"י אדר א' שנת תרפ"ט, ומנוחתו כבוד בוואראק.

ב) "דבר השאלה, הדבר פשוט וברור דעל פי דין יש כח אף למיעוט קהל לעכב שלא יתקבל שו"ב שהוא גם כן ש"ץ... כי ראשית בלקיחת שו"ב. יעקב הקהל רק ללומדי תורה ובני דעת שבעיר... אך בנידון ש"ץ וש"ב תמיד יכולין המיעוט לעכב אף אם הרוב המה בני תורה, מטעם שהמיעוט המעכבין אומרים כהלכה מכמה טעמים."

ג) "שו"ב צריך ללמוד בעת הפנאי אומנותו ודיני שו"ב, כמצווה

תורה המביאה ליראת שמים

הגדול בתורה שופע אליו ים של קדושה ויראת שמים | בכל דיני התורה צריך הלימוד להיות כדי ללמוד ש'ה' אלקינו ה' אחד' | התורה מלמדת את האדם יראת שמים | בית המקדש, בית הכנסת לתפילה ובית המדרש לתורה - כולם עניינם יראה | סמכו סנהדרין לבית המקדש כדי לחבר את התורה עם היראה | 'היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש' - להיכנס לתורה מתוך יראה

מר מאהבה ומר מיראה. ורבי יוחנן דסבירא ליה בית הכנסת - יראה, עדיף מתורה, לטעמיה אזיל, דאמר בשבת (לא): בשם רבי אלעזר דדחיל חטאין עדיף מבר אוריין, עיין שם היטב, ומסתמא הוא גופיה נמי הכי סבירא ליה, כדקיימא לן בכל דוכתי (עיין רא"ש סוכה פ"ד סימן א; קיצור כללי התלמוד ד"ה על הרוב, נדפס לאחר מסכת ברכות) דהאומר מימרא בשם הזולת, הוא גופיה נמי הכי סבירא ליה, זולת היכא דנתפרש בש"ס להיפוך.

והבית המקדש אף שעיקרו יראה, מכל מקום היה בו גם עניין תורה - אהבה, והיה בחיבור ליראה, שהיו שם הסנהדרין בשלשכת הגזית שמהם תורה יוצאה (עיין סנהדרין פו). ובירושלמי ברכות פרק תפלת השחר (פ"ד ה"ה), 'הר המוריה' (דברי הימים ב, ג, א), חד אמר - שמשם הוראה יוצאה לכל העולם, וחד אמר - שמשם יראה יוצאה לכל העולם [ויש בבבלי תענית (טז) גם כן מעין זה, אלא שהוא שם בשינוי, עיין שם היטב]. והיה התורה מחובר במקדש לעניין היראה, דכך צריך להיות - שלא יהיה לימוד התורה חלילה כשאר חכמות, רק להגיע ליראת שמים - 'למען תלמד ליראה' (דברים יד, כג; וראה גליוני הש"ס ירושלמי מעשר שני פ"א ה"א ד"ה היה), וגם צריך להיות עיקרו מיראה - כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין כו' (אבות פ"ג מ"ט).

וזהו גם כן במקדש - בש"ס זבחים (נד); סבור למיבנייה בעין עיטם דמידלי כו', אמרו, גמירי דסנהדרין בחלקו דיהודה ושכינה בחלקו דבנימין, ואי מדלינן ליה מתפליג טובא. ולכאורה מה בכך שיתפלגו. אך העניין כנ"ל, דאין ראוי שיהיה פילוג בין שני אלו, דשכינה הוא יראה - 'ובמוראים גדולים' (דברים ד, לד) זו גלוי שכינה (הגדה של פסח; עיין אבודרהם סדר ההגדה ד"ה צא ולמד), ומצד זה בית המקדש מקום היראה - היינו מצד גילוי השכינה שם, וסנהדרין עניינם תורה (ראה שם יד, ט, יא), ואין ראוי להפליגם ולהרחיקם זה מזה, שיבואו לחשוב חלילה שהם שני עניינים שונים, ושהתורה עניין בפני עצמו והיראה עניין בפני עצמו, ובאמת אינו כן, דתורה בלי יראה אינה כלום.

וזהו במדרש רבה פרשת השבוע (פרשת קרח יח, כא), תורה גימטריא יראת, והיינו גם כן לומר דתורה ויראה עניינם אחד וכנ"ל. וזהו בש"ס שלהי ברכות (סד), כל היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש זוכה ומקבל פני שכינה כו'. והרי צריך לכנס כל היום לבית המדרש ולהיות שם תמיד - לא לבד ביציאה מבית הכנסת, אך הכוונה דהכניסה לבית המדרש - תורה, צריכה להיות מבית הכנסת - יראה, שיהיה יראת חטאו קודמת לחכמתו, והכניסה לחכמה תהיה תמיד מתוך יראה - מדת הבית הכנסת, ודו"ק".

בשבת קודש פרשת קרח שנת עת"ר, נשא רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע דרשה מיוחדת בהיכל בית הכנסת העתיק "רבי אייזיק רבי יעקל" בעיר קראקא יצ"ו, לקראת ה'יראצייט' של מייסד בית הכנסת ר' אייזיק שחל באותה שנה במוצאי שבת קודש - כ"ו סיון.

רבינו זי"ע פתח את דבריו ואמר: "הנה בליל מוצאי שבת קודש תהיה ה'יראצייט של רבי אייזיק ז"ל שבנה בית הכנסת המפואר הזה, וראוי לדרוש לכבוד המצוה הגדולה הזאת אשר עשה, שעניינה כמו בניין בית המקדש, וכמו שאמרו בש"ס מגילה (כט) דבית הכנסת נקרא 'מקדש מעט' (יחזקאל יא, טו)".

בדרשה נפלאה, שנדפסה לימים בספרו 'אוצרות יוסף' - דרשות (דרוש ה), מקשר רבינו יחד ענייני בית המקדש, תורה ותפילה, שכולם עניינם יראה ואהבה, ובתוך דבריו הקדושים אמר:

"בבית המקדש יש עניין יראה, כמבואר בירושלמי מגילה (פ"ג ה"ז), דירמיה לא אמר 'נורא' (ראה ירמיה לב, יח) הואיל וחבר בית המקדש, דאין 'נורא' אלא בית המקדש, שנאמר (תהלים סח, לו) 'נורא אלקים' ממקדשך', עיין שם.

ובית הכנסת הוא גם כן מקום יראה, כמבואר במגן אברהם (ריש סימן טו) דהנכנס לבית הכנסת צריך שיאמר 'ואני ברוב חסדך וגו' אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך' (תהלים ה, ח), וכן מבואר בכל ספרי מוסר (עיין ספר חסידים סימן יח ד"ה שאלת: כד הקמח ערך 'בית הכנסת ד"ה גדול; ראשית חכמה שער היראה פ"ד אות לא) דצריך לעמוד באימה בבית הכנסת, ושהוא מקום האימה והיראה.

ועל כן הבית הכנסת הוא לתפלה - דעניינו גם כן יראה, כמבואר בש"ס ברכות (ט): דקרא ד"יראוך עם שמש' (תהלים עב, ה) הכוונה אתפלה. ושם ריש אין עומדין (ל); דאין עומדין להתפלל אלא מכוונת ראש, יליף ליה שם מקרא ד'עבדו את ד' ביראה' (תהלים ב, יא).

וזהו עניינא של בית הכנסת ובית המדרש, דבית המדרש - תורה (עיין מגילה כז), עניינו אהבה, ובית הכנסת - תפלה (שם), עניינו יראה כנ"ל. ותורה הוא אהבה, כמבואר בירושלמי ברכות (פ"ב ה"א) דשתי פרשיות קריאת שמע - הראשון 'ואהבת' (דברים ו, ה-ט) הוא לתלמוד, והשני 'והיה אם שמוע' (שם יא, יג-כא) הוא למעשה.

וזהו עניין הפלוגתא במגילה פרק בני העיר (שם), דלרבי יוחנן בית הכנסת עדיף, ולרבי יהושע בן לוי בית המדרש עדיף. היינו דלמר אלים ליה יראה ולמר תורה, וכהך דסוטה (לא) תרוויכיי צדיקי גמורי אתון -

הגאון המפורסם רבי מנחם זעמבא זצ"ל הי"ד מפראגה, ישב פעם במסיבה עם פרחי חסידים ודיבר בהתפלאות מגדולתו של הגאון האדיר רבי יוסף ראזין זצ"ל מרוגאטשוב, שאפילו בדורות קמאים לא נמצא כמותו.

פתח זעירא דמן חבריא - שהכיר אך מעט אישים וגדולים מחוץ לחוג המצומצם אשר הוא גדל בתוכו, ושאל: "ומה יש לספר מכם חסידותו ויראת שמים שלו?".

נתן רבי מנחם בשואל מבט מלא חמלה והשיבו בחיוך סלחני: "כלום שמעת מימך אודות הגביר ר' ישעיה פירווס (מגדולי העשירים ביהודי פולין)? ובכן, ר' ישעיה זה ניהל מסחרים עצומים שהסתכמו מדי שנה במיליונים רבים, וכמה חושב אתה היה גדול הרווחים שלו: לא יותר מרבע עד מחצית האחוז! לעומת זאת, כמה מרוויחה יהודיה פשוטה המוכרת ירקות בשוק, צא ובדוק: לעתים קרובות הרווח שלה נע בין מאה למאתיים אחוזים! נו, ואצל מי, לדעתך, הצטברו יותר רווחים במשך השנה, אצל ר' ישעיה פירווס או אצל הירקנית בשוק?".

"עד כאן המשל" - הפטיר רבי מנחם ובהאירו פניו אל הצעיר השואל הוסיף והסביר לו גם את הנמשל: "מן המאור שבתורה שלו, תורת הגאון מרוגאטשוב, שופע אליו ים של קדושה ויראת שמים, שבכלל אין להשוותו עם טיפי טיפין של יראת שמים שזוכה להם בן תורה מן המצוי, אפילו עוסק ימים שלמים בעבודה ובחסידות...".

ידועים דברי הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע, המובאים כמה פעמים בספרו של נכדו הרה"ק בעל 'דברי ישראל' ממוזיץ זי"ע (כללי אורייתא אות ש): "אמר אא"ז צוק"ל, 'ובתורתך כתוב לאמור' (תפילת מוסף לראש השנה) עניינים ודינים שונים, כמו שנים או חזין ודיני שור שנגח ודיני מגו וכיוצא, אבל 'שמע ישראל' - מן הלימוד הזה, 'ה' אלקינו ה' אחד". ובמקום אחר ביאר (פרשת פקודי על הפסוק ויקח ויתן את העדות): "נמצא, כפי המקבל כל נותן לו התורה, יש שלומד הגמרא המחליף פרה בחמור ומקבל מן הלמוד הזה 'ה' אחד', ויש שכל ימיו אינו מקבל מן הלמוד רק המחליף פרה בחמור וכדומה".

וכמסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק זי"ע, ששאל פעם לאדם אחד שהתפאר לפניו שלמד תורה הרבה וסיים את הש"ס: "אמנם אתה למדת תורה, אך מה התורה לימדה אותך?".

(ב) ספר 'משה איש האלקים' (חלק ב עמוד 155) בשם כ"ק האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב זצ"ל, ומוסיף שהמליץ כן על הגאון בעל 'חזון איש' זצ"ל, אותו העריץ מאוד: "הוא למד את התורה הקדושה, והתורה גם לימדה אותו!".

(א) ספר 'מוריצי תורה מעולם החסידות' (חלק ד עמוד ז), והוא מסיים שם: "אף זקנים משרידי הדור ההוא, שהפליגו ובאו לדורנו, יותר משהיו מקלסים גאונותו סיפרו על התרשמותם האישית במחיצתו: 'הנה לפניך גאון ביראה, חסידא ופרישא'.

זה כיון ששלחו לך, מועלת המעשה של האחר עבורו כאלו עשאה הוא, ודו"ק. והערתו מש"ס גיטין (כט), דפליגי בשליח שעשה שליח שני ומת הראשון, אם שליחות השני בטל או לא, דמאן דסבירא ליה דלא בטל קאמר דכלהו מכח בעל קאתו, איתיה לבעל - איתנהו לכולהו וכו', עיין שם היטב.

והסברא נותנת שבוזה פליגי, דאי נימא דהשליח הוא הבעלים עצמו, אם כן כשעשה שליח שני הוי כאלו נעשה זה השליח השני מן הבעל עצמו, ואין השליח השני צריך עוד אחר כך להוויית שליח הראשון כלל, שהרי לא נעשה ממנו כלל - רק מן הבעל, שבשעה שעשאו הרי היה הוא הבעל ממש. וכן אם נאמר שהשליח אדם אחר הוא - רק שמעשהו מתייחסת למשלח, גם כן ראוי לומר כן, כיון שכל מה שהוא עושה בשליחותו נחשב שהמשלח עשה, ואם כן גם עשאו את שליח השני לשליח נחשב שהמשלח עשה זה, ודו"ק. מה שאין כן אם נאמר שהשליח לאדם אחר נחשב, וגם מעשהו אין מתייחסת למשלח רק שמועלת עבור המשלח, אם כן השליח השני נעשה שליח מאדם אחר - לא מן הבעל, ועל כן שפיר צריך שיהא האדם האחר קיים.

מכירי כהונה - איסור קבלה ונתינה בכהן אחר

בגמרא גיטין (ל), במכירי כהונה וכו'.

עיין מכות (כד), 'מואס בבצע מעשקות' (ישעיה לג, טו) - כגון רבי ישמעאל בן אלישע, עיין שם ברש"י (ד"ה בבצע) דהרגיל ליתן מתנותיו לכהן, ובא ליתנם לכהן אחר, אין לכהן האחר לקבלם, ואם מקבלם נחשב שהוא עושק את הכהן שהוא רגיל ליתן לו, עיין שם.

ועיין עוד רשב"ם בבא בתרא (מו: ד"ה א"ה) דכתב: מתניתין באריסי בתי אבות מיירי, שרגילין לשמור שדות של משפחה זו מעולם - הן ואבותיהן - באריסות, ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים כו'. ומשמע, דכיון דהורגלו באריס זה אין להחליפו באחר, וכך עניין מכירי כהונה, דהואיל ורגיל לתת לכהן זה אין לו לתת לאחר, ודו"ק.

ראיה לסברת החלקת מחוקק שכהן מצוע דכא מותר בפסולי כהונה סברת החלקת מחוקק אבן העזר (סימן ה"ס ק"א) דכהן מצוע דכא, כמו דמותר בגיורת (שלחן ערוך שם סעיף א) דהיא 'זונה' (ויקרא כא, ז; עיין שם ס"א), הוא הדין דמותר בשאר פסולי כהונה, גרושה וחללה, עיין שם.

והנה יש להביא ראיה לדבריו מהך דגיטין (כח), הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתי, אסורה לאכול בתרומה מיד. וקשה, דמדוע לא אמר דאסור לו לדור עמה משום ספק גרושה, וכבר עמדו בזה (עיין רש"י סוכה כג: ברש"י ד"ה ה"ז). ואולם לשיטת החלקת מחוקק הנ"ל ניחא, דהא לא פסיקא ליה, דהא משכחת גוונא שיהיה מותר לדור עמה, כגון בפצוע דכא הנשוי גיורת דגם גרושה מותרת לו, ועל כן עדיף ליה למינקט האיסור באכילת תרומה, דפסיק ושייך בכל גוונא, ודו"ק.

אין השואל רשאי להשאיל - פרטי דין בגמרא גיטין (כט), אין השואל רשאי להשאיל.

עיין שו"ת צמח צדק (סימן קו עמוד תעט ד"ה וליכא הג' - ד"ה וכו'). ועיין שם (עמוד תפ ד"ה אלא - ד"ה אב) אי יש חילוק בסידור ותפליין.

ועיין בליקוטי דינים שבסוף המהרי"ל (אות כא), וז"ל: אמר (המהרי"ל), הא דמנהג פשוט דשואל כלי חבירו מביתו בלי ידיעתו, ולא חיישינן משום איסור גזילה, היינו דכל אחד דן את חבירו דניחא ליה ליהנות בממוניה, עכ"ל.

דין שליח שני כשמת הראשון תלוי בגדר שליחות

נסתפקתי, הא דקיימא לן (קידושין מא) שליחו של אדם כמותו - מהו הכוונה בזה, אם הכוונה שגופו של שליח נחשב כגוף המשלח, או השליח לאדם אחר נחשב - רק שהמעשה אשר הוא עושה בשליחותו על כל פנים מתייחסת למשלח, ונחשב שהמשלח עשה המעשה ההוא, או דלמא גם המעשה אינה מתייחסת למשלח - רק לשליח, ונחשב שהשליח עשה המעשה - לא המשלח, רק שהתורה גזרה שאף שאדם אחר עשה המעשה - לא הוא, עם כל

(א) וראה שו"ת בן פורת ח"ב סימן ג אות ד ד"ה וגוף, שהאריך עוד לדון בדבריו, עיין שם.

(ב) וז"ל: "ולכא למימר, דילמא הא דאמרו אין השואל רשאי להשאיל, לא אמרו אלא שצריך לשלם אם עבר והשאיל לאחר אפילו בשנאנס אצל השואל השני מחמת מלאכה, ואם כן הוא משאיל לאחר על דעת לשלם למשאיל כל אונסא דאתיילד אצל שואל שני אפילו במחמת מלאכה, יכול להשאיל לאחר... הא ליתא, דכבר כתבו התוספות... ובפרק כל הגט (גיטין כט. ד"ה כא), דאפילו היכא דפטור מלשלם, מכל מקום איסורא עביד... וכן יש לי לדייק מלישנא דנקט אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר, ולא הוי ליה למינקט אלא השואל או השוכר שהשאיל או השכיר לאחר חייב, כדקתני בהמפקיד (בבא מציעא לו)... שומר שמסר לשומר רב אומר פטור ורבי יוחנן אומר חייב וכו'. אלא ודאי לכך נקט האי לישנא - אין השואל רשאי להשאיל, לומר לך דאיסורא קעביד, דאינו רשאי להשאיל, והיינו אפילו היכא דבעי לשלומי כל אונסא דאתיילד גבי שואל שני, כמו שכתב האשר"י בפרק אלו מציאות (בבא מציעא פ"ב סימן יח) אהא דהמוצא תפילין בשוק וכו', דכל שאר אבידות חוץ מתפילין אדם רוצה בשלו, ושאינו תפילין דשכיחי טובא בבית האומן".

(ג) וז"ל: "אלא שיש להסתפק קצת, אף על פי שהוכחנו דאין השואל רשאי להשאיל היינו משום דאיסורא עביד אפילו ברוצה לשלם, משום דאדם רוצה בשלו (ראה הערה קודמת)... אפשר דסידור

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים: "כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

ניתן להשיג את ספרי המכון כרטיס הספרים המבוקשות או בחזומה טלפנית: 03-510-4720 (מחיר: 1800-200-855) (מחיר: 1800-200-855)

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באזני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com